

УДК 343.98 : 343.74

*Христов О. Л., канд. юрид. наук, доцент Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0088-5844>,
e-mail: alexander_hristov@ukr.net
Христова Ю. В., канд. юрид. наук, доц., ст. викладач
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИСТРОЇВ ПОДОЛАННЯ СИСТЕМ ЗАХИСТУ АВТОМОБІЛІВ («КОД-ГРАББЕРИ», РЕТРАНСЛЯТОРИ «ВУДОЧКА», «ХВИЛЯ», «ДОВГА РУКА») ПІДРОЗДІЛАМИ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ

Аналіз нинішньої криміногенної ситуації в Україні свідчить про підвищення рівня вчинення злочинів із використанням новітніх технологій.

З метою отримання доказової інформації щодо таких пристроїв призначається експертиза комп'ютерної техніки, яка вирішує такі питання: 1) чи міститься на даному носії інформація стосовно (зазначити, яка інформація цікавить) і у якому вигляді; 2) чи містить носій досліджуваного комп'ютера інформацію про певні (зазначити, які саме) дії користувача; 3) чи піддавався досліджуваній накопичувач певним процедурам з метою знищення інформації; 4) чи могла бути створена зазначена інформація на цьому комп'ютері чи вона перенесена з іншого носія; 5) яким чином інформація (зазначити, яка саме) перенесена до досліджуваного комп'ютера (носія); 6) яка технологія та хронологія створення електронного документа (зазначити електронний документ та певний зміст); 7) які атрибути (час друку, редагування, створення, видалення) файлів, що містять інформацію стосовно... (зазначити зміст) та ін.

Однак сучасні апаратно-програмні комплекси, що використовуються для проведення експертиз зазначених засобів не передбачають вирішення цілого ряду питань, зокрема, про: а) функціональну приналежність радіотехнічних засобів («код-грабберів», ретрансляторів радіосигналів, програматорів і емуляторів модуля дистанційного управління центральним замком, пристроїв для «глушіння» радіосигналу); б) можливості відключення систем сигналізації різного спектру; в) можливості проникнення у салон автомобіля конкретних марок (моделей) та запуску їх двигунів; г) можливість використання об'єктів представлених на дослідження для несанкціонованого доступу до автомобілів та запуску двигунів (конкретний спосіб викрадення ТЗ); д) можливості придушення радіосигналів, у тому числі GPS і GSM (конкретних типів, моделей сигналізації).

Наприклад, обвинувачений в квітні 2017 року придбав у не встановленої досудовим розслідуванням особи у м. Київ оригінальний блок керування автомобільною сигналізацією «Sheriff» у вигляді брелока та за допомогою програмного забезпечення на своєму ноутбукі марки «Dell», знаходячись за місцем свого проживання, переробив зазначений пристрій, змінивши його програмне забезпечення, у спеціальний технічний засіб негласного отримання інформації типу «код-граббер», що надає можливість прихованого перехоплення кодового сигналу автомобільних сигналізацій сторонніх автомобілів, його обробку, запис та блокування сигналу цих автосигналізацій з можливістю незаконного отримання права керування транспортним засобом у подальшому.

Згідно з висновком судової експертизи наданий на дослідження предмет – оригінальний блок керування автомобільною сигналізацією «Sheriff» у вигляді брелока знаходиться у робочому стані; виготовлений промисловим способом із заміною рідної прошивки пристрою; призначений для глушіння сигналу рідного брелока від автомобільної сигналізації, отримання кодів від сигналізації та підміни рідного брелока на граббер для управління автомобільною сигналізацією; відноситься до спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації [1].

Проте треба підкреслити, що проведення зазначеної експертизи здійснюється, як правило, Центром судових і спеціальних експертиз Українського НДІ спеціальної техніки та судових експертиз СБУ у кримінальних провадженнях за ст. 359 КК України «Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації». Зокрема, згідно з Переліком видів спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, зазначені технічні засоби можуть відноситися до спеціальних технічних засобів, призначених для негласного проникнення до транспортних засобів [2].

Результати аналізу матеріалів кримінальних проваджень за ст. 289 КК України показали, що навіть у випадку, коли в ході досудового розслідування було виявлено і вилучено спеціальні радіотехнічні засоби подолання систем захисту автомобіля, використані для вчинення злочину, слідчі не завжди призначають відповідну судову експертизу.

Тому, треба зазначити, що на сьогоднішній день існує проблема в реальних можливостях проведення експертиз і досліджень радіотехнічних об'єктів, які подаються на дослідження в експертні підрозділи.

Наприклад, такими можливостями володіє відділ комп'ютерних експертиз і досліджень ЕКЦ ГУ МВС Росії (м. Москва). Фахівцями даного центру проведено вже більше двохсот таких експертиз і досліджень. У розпорядженні ЕКЦ МВС Росії на тестуванні знаходиться апаратно-програмний комплекс для криміналістичного дослідження радіоелектронних засобів безконтактного несанкціонованого доступу до автомобільним пристроєм проти систем і систем охоронної сигналізації, що дозволяє фахівцям даного центру проводити, зазначені експертизи і дослідження. Для проведення таких експертиз і досліджень необхідне використання особливих методик і особливих радіоелектронних криміналістичних засобів [3, с. 97–98].

На нашу думку, доцільно більш широко використовувати сучасні можливості експертних досліджень в Україні для формування належної доказової бази вини підозрюваних у вчиненні злочинів, пов'язаних з подоланням систем захисту автомобілів.

Зокрема, радіотехнічне дослідження «код-граббера» повинно вирішувати такі питання: 1) якою є функціональна приналежність представленого на дослідження пристрою; 2) чи можливо за допомогою представленого на дослідження пристрою відключати автомобільні системи охоронної сигналізації різного, якщо так, то яким способом.

Радіотехнічне дослідження «ретранслятора радіосигналів і радіостанцій» повинно вирішувати такі питання: 1) якою є функціональна приналежність представлених на дослідження пристроїв; 2) чи можливо за допомогою представлених на дослідження пристроїв здійснити проникнення в замкнений салон автомобіля (вказати марку, модель), а також запуск їх двигунів, якщо так, то яким способом.

Радіотехнічне дослідження «програматора та емулятора штатного модуля дистанційного управління центральним замком» повинно вирішувати такі питання: 1) якою є функціональна приналежність представленого на дослідження обладнання; 2) чи можуть представлені на дослідження предмети бути використані для несанкціонованого запуску двигуна і доступу до автомобіля; якщо так, то яким способом.

Радіотехнічне дослідження «глушителів радіосигналів» повинно вирішувати такі питання: 1) якою є функціональна приналежність представленого на дослідження обладнання; 2) чи можуть представлені на дослідження предмети бути використані для приглушення радіосигналів, у тому числі GPS і GSM; якщо так, то яких саме, яким способом.

Таким чином, результати проведеного дослідження сучасних можливостей судових експертиз під час розкриття злочинів, пов'язаних з подоланням систем захисту автомобілів, свідчать про необхідність впровадження у практичну діяльність державних спеціалізованих установ судової експертизи Експертної служби МВС України проведення криміналістичних радіотехнічних досліджень, що дозволить здійснювати дослідження радіоелектронних засобів безконтактного несанкціонованого доступу до автомобільних протиугінних систем і систем охоронної сигналізації.

Список використаних джерел:

1. Вирок Каховського міськрайонного суду Херсонської області від 13.02.2018: справа № 658/3017/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72216025> (дата звернення: 24.02.2019).
2. Деякі питання щодо спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації : постанова Каб. Міністрів України від 22.09.2016 № 669. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/669-2016-n> (дата звернення: 24.02.2019).
3. Жидков Д. Н. Использование специальных знаний в раскрытии, расследовании и профилактике преступлений, связанных с незаконным завладением транспортным средством: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. СПб, 2017. 176 с.